

Innspill til statsbudsjett 2026 fra FFA, forskningsinstituttene

Vi viser til vår anmodning om å møte i komiteens budsjett høring og vil med dette kommentere Regjeringens budsjettforslag ihht Klima- og miljødepartementet Kap 1410, post 71 og 73, samt Energidepartementet Kap 1850, post 73.

Norge må investere mer i systematisk kunnskapsutvikling for å greie den vanskelige teknologiutviklingen og bygge beste kunnskap for nullutslippssamfunn, samfunnssikkerhet, verdiskaping og grønn konkurransekraft

Systematisk kunnskap- og teknologiutvikling er avgjørende for et konkurransedyktig, bærekraftig og trygt samfunn som greier omstillingen til nullutslipp innen 2050 og nå Naturavtalens mål innen 2030. Behovet har aldri vært tydeligere enn nå. Derfor plasserer EU "research at the heart of our economy" og satser tungt for å styrke konkurranseevne og innovasjon. Våre naboland Sverige, Danmark og Finland øker sine forskningsinvesteringer kraftig for å omstille forvaltning, næringsliv og velferdssektor raskt nok.

Norges fossilavhengige økonomi gjør at vi står overfor enda større omstillingsutfordringer enn resten av Europa. Vi trenger nye, grønne og rettferdige løsninger som utnytter våre konkurransefortrinn, og vi trenger dem raskt. Det tiåret vi er inne i, blir avgjørende for hvordan livene våre blir i fortsettelsen og for hvilket samfunn vi overlater til kommende generasjoner.

Regjeringen har som ambisjon å sørge for at utslippene fra olje- og gassproduksjonen på norsk sokkel kuttes med 50 prosent innen 2030 sammenlignet med 2005 og til netto null i 2050. Forskning og innovasjon vil være en forutsetning for å utvikle energi- og nullutslippsteknologi og for at norsk næringsliv skal kunne bruke sin kapasitet og kompetanse i den grønne omstillingen.

Forslag til statsbudsjett innebærer totalt en realøkning i investeringene i FoU på 1,8 %, som er positivt, men ikke tilstrekkelig. Regjeringen opprettholder målet om at samlet investering i forskning skal utgjøre 3 % av BNP, slik også EU gjør, fordelt som 1 % offentlig og 2 % private investeringer. Budsjettforslaget innebærer at offentlig investering i FoU på 51.258 MNOK utgjør 0,95 % av BNP. Næringslivets investeringer i dag ligger på 0,89 %. Skal regjeringen følge opp sitt eget mål om 1 % av BNP, må statens investeringer i FoU i 2026 økes til 53.955 MNOK. Dvs en økning på 2.698 MNOK. En vesentlig økning bør komme på Energi- og miljøkomiteens områder for å lykkes med målene for energitransisjon, klimagassreduksjon og bærekraftig natur- og arealbruk.

FFA er fornøyd med følgende i budsjettforslagene:

KLD:

- Svak realøkning (0,5 %) i bevilgningen til Norges forskningsråd (Kap 1410, post 71)
- Bevilgning (overført til KD) til samfunnsoppdrag på grønn sirkulær økonomi
- Miljøovervåkingsdata prioriteres og ordningen med nasjonale oppgaver til miljøinstituttene for miljøovervåking styrkes (Kap 1410, post 70)

ED:

- Den samlede forskningsrammen til energiforskning øker og henter inn igjen kuttet som ble gjort i 2025. Det innebærer en økt aktivitet innen alle de fire tematiske satsingene: energi, petroleum, CO₂-håndtering og havbunnsmineraler
- Satsing på sentre for bærekraftig areal- og naturbruk med utlysning i 2026 (finansiert ED, KLD, LMD, SD)
- Utlysning av nye petrosentre i 2026 for gradvis omstilling mot lavutslippsløsninger innen 2050
- Det er også positivt at ED forbereder ny utlysning av Forskningscenter for miljøvennlig energi i 2027 for å undersøke energiomstillingens konsekvenser for samfunn, klima og natur, men vi mener de bør komme i 2026

FFA foreslår at Klima- og miljødepartementet øker forskningsbevilgningen i 2026 med 85 MNOK ut over forslaget til statsbudsjett slik:

1. Kap. 1410, post 71 Strategiske forskningssatsinger styrkes med 40 MNOK til FME for natur, areal og energiproduksjon

Utvikling av mer fornybar energi er nødvendig for å møte fremtidens elektrifiseringsbehov samtidig som hensynet til natur og biodiversitet må ivaretas. Vi foreslår å lyse ut nye samfunnsvitenskapelige Forskningscentre for miljøvennlig energi (FME) spesifikt rettet mot natur, arealer og energiproduksjon i 2026

Utlysningen bør omfatte tiltak som kartlegging, måling og begrensning av påvirkninger på biodiversitet og økosystemtjenester, utvikling av innovative teknologier og praksiser, samt styrking av beslutningsstøttesystemer som balanserer hensynet til natur, teknologi og samfunn. Dette vil bidra til å redusere konflikter, sikre bærekraftig utvikling av energiproduksjon og bidra til å realisere nasjonale forpliktelser innen både energi og naturforvaltning.

2. Kap. 1410, post 71 Grunnbevilgning til miljøinstituttene under Norges forskningsråd styrkes med 45 mill kroner

Miljøinstituttens grunnbevilgning var i 2024 på 10 % av de samlede inntektene (inkl Retur-EU). Den er nå blitt kritisk lav. Grunnbevilgningen bør økes for å styrke instituttens evne til å være driver for omstilling gjennom å bygge ny kunnskap, teknologi og løsninger. En styrking av grunnbevilgning til miljøinstituttene bør øremerkes til samfunnsmålene innen klima, miljø og natur og hensynta målene satt i kunnskapsstrategiene for departementet og underliggende direktorater, for eksempel retta mot klimaomstilling, naturmangfold og arealbruk. På denne måten sikres nødvendig kunnskapsberedskap mot natur- og klimakrisa. Grunnbevilgningen til miljøinstituttene bør trappes opp mot internasjonalt nivå på 20 % innen 2030.

FFA foreslår at Energidepartementet øker forskningsbevilgningen i 2026 med 100 MNOK ut over forslaget til statsbudsjett slik:

3. Kap. 1850 Klima, industri og teknologi, post 73 Noregs forskingsråd styrkes med 40 MNOK til å redusere konflikter rundt energiomstilling

Utløsning av Forskningscentre for miljøvennlig energi med samfunnsvitenskapelig profil framskyndes til 2026 for å undersøke energiomstillingens konsekvenser for samfunn, klima og natur for å redusere konfliktpotensialet

4. Kap. 1850 Klima, industri og teknologi, post 73 Noregs forskingsråd styrkes med 60 MNOK til Sikkerhet og robusthet i energisystemet

Robusthet i energisystemet er avgjørende for samfunnssikkerheten og en del av totalforsvaret. Kraftproduksjon, lagring, transmisjon og transport, leverandørkjeder osv er sentrale tema for å sikre et stabilt og pålitelig energisystem som er kritisk for nasjonal beredskap. Midlene bør lyses ut i 2026 som oppfølging av Energi21-strategien og totalforsvarsmeldingen.

Vennlig hilsen

Agnes Landstad
Daglig leder FFA

Forskningsinstituttens Fellesarena organiserer 33 selvstendige non-profit forskningsinstitutter og -konsern som fyller kriteriene for grunnfinansiering fra sektordepartementene via Forskningsrådet. De utgjør til sammen 7200 årsverk og 12 mrd kr i årlig omsetning, hvorav 1,4 mrd kr fra utlandet. Samfunnsoppdraget krever at instituttene skal bidra med forskning av høy kvalitet og relevans til anvendelse i næringsliv, forvaltning og i samfunnet for øvrig. Norge har i sin instituttsektor et velfungerende apparat for anvendt, tverrfaglig og målrettet forskning og problemløsning som bidrar til konkurransekraft, innovasjonsevne og omstilling i næringsliv og offentlig sektor.